
Svájc büntetés-végrehajtási jogáról

Vókó György*

Svájcban nagyon szétagprózott jogterületet foglal magában a büntetés-végrehajtási jog. Nagy terjedelmű műre lenne szükség valamennyi szankció végrehajtásának ismertetésére, de még a szabadságelvonással járó büntetések végrehajtásának, a szabadságvesztés büntetések végrehajtási módozatainak teljes körű bemutatásához is. Az erre való törekvés szándéka nélkül néhány általános jellemzőről, a végrehajtás progresszív rezsimjéről, egy-két módozat bemutatásáról, a fejlesztési elképzelésekről nyújtott kép elősegítheti a későbbi részletesebb megismerkedést is vele.

Svájcban a – napjainkban Nyugat-Európában divatossá vált – büntetés átváltoztatása (Aménagement de peine) kifejezést alig, de inkább nem használják. Helyette a „modalité d’ exécution”, azaz végrehajtási módozat fogalmat alkalmazzák, amely alatt lehet érteni az olyan végrehajtási formát, mint a fél-fogvatartást, a feltételes szabadságra bocsátást.

Svájcban is dualista szankciórendszer van, amely magában foglalja egyrészt a büntetéseket, másrészt pedig az intézkedéseket. A büntetőjogi szankció-rendszer, amelyet az 1937. évi svájci büntető törvénykönyv (A szövetségi szintű jog rendszerezett gyűjteménye – RS 311.0)¹ tartalmaz, átalakításokon ment keresztül a 2007. január 1-jén hatályba lépett részleges módosítás folytán. Ennek az volt a célja, hogy a rövid tartamú szabadságvesztés büntetések helyett az alkalmazás során a pénzbüntetés vagy a közérdekű munka részesüljön előnyben. Svájcban ugyanis három büntetés típus létezik: a pénzbüntetés (Svájci Btk. – 34. és következő szakaszai – továbbiakban röviden: Btk.), a közérdekű munkavégzés (Btk. 37. és következő szakaszai) és a szabadságvesztés büntetés (Btk. 40. és a következő szakaszai). Ezek a büntetések teljes, vagy részleges, meghatározott idejű felfüggesztéssel is kiszabhatók (Btk. 42. és 43. §). Másképpen fogalmazva: a bíró teljesen vagy részben felfüggeszti a büntetés végrehajtását, és az elítélt számára két évtől öt évig terjedő próbaidőt állapít meg; elrendelheti a próbaidő alatti pártfogást (assistance de probation), és a próbaidőre magatartási szabályokat írhat elő (Btk. 44. §). Ha az elítélt sikeresen kiállja a próbára bocsátást, nem kell letöltenie a felfüggesztéssel kiszabott büntetést (Btk. 45. §). Amennyiben

* Professor emeritus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar; Igazgató, Országos Kriminológiai Intézet

¹ RS= Recueil systématique du droit fédéral

a próbaidő nem telik el sikeresen, mert a próbán elbukik, a bíró visszavonhatja a felfüggesztést (Btk. 46. §). Ez hasonlít a nálunk lévő büntetés-felfüggesztésekhez.

E három büntetéssel a büntettek és a vétségek szankcionálása történik (Btk. 10. §). A szabálysértéseket pénzbüntetéssel (Btk. 16. és 103. §), vagy közérdekű munkavégzéssel (Btk. 107. §) büntetik.

1. Nem szabadságelvonással járó büntetések

A szankciók új rendszerében a pénzbüntetés vezető helyen állt, elsőbbségi rangra emelte a módosítás. Napi tétel rendszere szerint szabják ki; a bíró az elkövető bűnösségétől függően állapítja meg a napok számát – 1 nap és 360 nap között –, a napi tétel összegét pedig az elkövető pénzügyi és személyes helyzete függvényében. A joggyakorlat alakította ki a minimális összeget, amely 10 CHF (Svájci frank), a legmagasabb törvény szerinti összeg pedig 3000 CHF (Btk. 34. §). Vétkességből eredő nem-fizetés esetén, tehát ha a megfizetés elmaradása felróható az elítéltnak, a pénzbüntetést szabadságvesztésre változtatják át (Btk. 36. § (1) bekezdése). Ennek során az egy napi tétel pénzbüntetés helyett egy napi szabadságvesztés átváltási mutató van érvényben.

A büntetés mértékének megállapítási módja és a szabadságvesztésre átváltoztatása hasonlít a magyar Btk. szabályozásához. Ha az elítélt nem vétkes a pénzbüntetés megfizetésének elmaradásában, a pénzbüntetését közérdekű munkavégzésre lehet átváltani (Btk. 36. § (3) bekezdése).

A közérdekű munka az elítélt általi személyes, javadalmazás nélküli munkavégzésből áll, szociális intézmények, közérdekű létesítmények, vagy a szükséglet szenvedő személyek javára (Btk. 37. § (2) bekezdése). A Btk. általános része részleges revíziójának hatálybalépési időpontjától; 2007. január 1-től a közérdekű munkát önálló főbüntetésként rendelik el, és már nem a rövid tartamú, vagy inkább fordítható rövid idejű szabadságvesztés büntetés végrehajtási módozataként. A Btk. 37. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a 6 hónapnál rövidebb szabadságvesztés, valamint a 180 napi tétel pénzbüntetés helyett a bíró az elítélt egyetértésével legfeljebb 720 óra közérdekű munkavégzést szabhat ki.

A közérdekű munka figyelmeztetés ellenére történő megtagadása, nem végzése, vagy hiányos végrehajtása esetén a bíró a közérdekű munkavégzést elsősorban pénzbüntetésre változtathatja át, de akár szabadságvesztés büntetésre is átalakíthatja, ha feltételezhető, hogy a pénzbüntetést nem lehet végrehajtani (Btk. 39. § (1) és (3) bekezdése). Az átváltási mutató: 4 óra közérdekű munkavégzés egy napi tétel pénzbüntetés, vagy egy nap szabadságvesztés (Btk. 39. § (2) bekezdése).

E büntetésnél is látható a hasonlóság a hazaiéhoz, azzal a különbséggel, hogy nálunk szabadságvesztésre változtatja át a bíró (a fiatalkorúakat nem tekintve) a közérdekű munkát ilyen okból; eleve feltételezzük a pénzbüntetés végrehajthatatlanságát.

2. A szabadságvesztés büntetés és végrehajtása

Svájcban a szabadságvesztés büntetés általában legalább 6 hónap és legfeljebb 20 év; amikor a törvény kifejezetten úgy rendelkezik, a bíróság a szabadságvesztés büntetést életfogytig tartóan szabja ki (Btk. 40. §). Életfogytig tartó szabadságvesztés a következő bűncselekményekre szabható ki: szándékos emberölés, népirtás és más háborús bűntettek, a túszejtés minősített esete, és az Államszövetség függetlensége elleni támadás minősített esete.

A Btk. 41. §-a úgy rendelkezik, hogy a bíró csak akkor szabhat ki 6 hónapnál rövidebb végrehajtandó szabadságvesztés büntetést, ha nem állnak fenn a büntetés végrehajtásának felfüggesztési feltételei (Btk. 42. §), és nem lehet feltételezni, hogy a pénzbüntetés vagy a közérdekű munkavégzésre kötelezés végrehajtható lenne. A bírónak minden körülményre kiterjedően indokolnia kell a végrehajtandó rövid idejű szabadságvesztés büntetés kiszabásának választását.

A Svájci Államszövetség 1999. április 18-i Szövetségi Alkotmánya 123. § (1) bekezdése kimondja, hogy az Államszövetség jogosult a büntetőjogról (anyagi jogi és eljárásjogi) törvényt alkotni. Ugyanennek a szakasznak a (2) bekezdése szerint a kantonok rendelkeznek hatáskörrel a büntetések és az intézkedések végrehajtása, a bírósági szervezet, és a büntető igazságszolgáltatás gyakorlásának jogalkotási tárgykörében. 2000 óta azonban az Államszövetség fenntartja magának azt a jogot, hogy ezen a jogalkotási területen kanton-hatáskörben hozzon törvényt. (Vö.: Svájc Szövetségi Alkotmánya 123. § (3) bekezdésével.) Minden kanton tehát szuverén a szankciók végrehajtásának ügyeiben – a hierarchiában magasabb rangú jog keretei között – és nehéz általános jellemzőket találni ezen a kantonok föderalizmusából eredő számos sajátossága jellemezte területen.

Svájcban nincs a szabadságvesztés büntetések végrehajtásával megbízott központi hatóság; mindegyik kantonnak saját szervezete van. A 2007. évi Btk. módosítás megindította a bírósági útra terelését is ennek a területnek. A jelentősége azonban még mindig szerény. Korábban ugyanis kizárólag a kanton szintű közigazgatási hatóságok rendelkeztek hatáskörrel a szabadságvesztés büntetések végrehajtásával kapcsolatos ügyekben.² Bizonyos büntetés-végrehajtási határozatokat kötelezően bírónak kell meghoznia, amit kötelező bírósági eljárásnak neveznek. Ilyen például a pártfogó felügyelet meghosszabbítása, a magatartási szabályok a feltételes szabadság alatt, a feltételesen szabadított fogvatartott reintegrációja a büntetés végrehajtása során, vagy a szankció módosításai. Más büntetés-végrehajtási határozatok meghozatalára a kantonok szabadon megválaszthatják a hatóságot – szakosított közigazgatási vagy igazságügyi hatóságot –, amely meghozza ezeket a határozatokat, amit fakultatív bírósági útra terelésnek neveznek. A 26 kanton közül 4 intézményesítette a büntetés-végrehajtási bírót, vagy a büntetések és intézkedések végrehajtási ügyeiben eljáró bíróságot, a többi 22 kanton maradt a büntetés-végrehajtás közigazgatási hatósága (végrehajtó hatóság) körül forgó rendszernél. Ugyanakkor náluk is a

² BAECHTOLD, Andrea: *Exécution des peines*. L'exécution des peines et mesures concernant les adultes en Suisse. Büntetés-végrehajtás: A felnőttekre kiszabott büntetések és intézkedések végrehajtása Svájcban. Bern: Stämpfli, 2008. 71.

döntéseket kötelezően bírónak kell meghoznia a Büntető Törvénykönyv szerint, így az nem lehet más, mint az ítélkező bíró. Vaud, Valais, Tessin és Genf kantonok szervezeti rendszerei sem egységesek; különbségek vannak közöttük, ezért használják a büntetés-végrehajtási bírót, vagy a büntetések és intézkedések végrehajtási ügyeiben eljáró bíróság elnevezéseket a 4 kantonra vonatkozó szabályozásra.

A szabadságelvonással járó büntetések végrehajtásának funkcionális szervezete kantonok szerint különböző lehet, de általános jellemzőként lehet említeni több entitás (tulajdonságainak összessége) létét a kanton-rendszeren belül; így a végrehajtó hatóságét, a próbára bocsátás felügyeletével megbízott hatóságét, a büntetés-végrehajtási intézetekét és a Tanácsadó Bizottságét. Ez utóbbi hatóságot a nyomozóhatóságok, a végrehajtó hatóságok és a pszichiátriai környezet képviselői alkotják. Megbízása a fogvatartott veszélyességének az értékelésére, és előzetes véleményadásra terjed ki a közbiztonsági szempontból kényes rendszer megnyitását érintő mindenfajta határozat meghozatala előtt. Megfontolás tárgyát képezheti ilyen összetételű bizottságok működtetése nálunk is.

Svájcban nincs egységes törvény a szabadságelvonó büntetések végrehajtásáról, mint Németországban (Strafvollzugsgesetz), Magyarországon (2013. évi CCXL. törvény), Franciaországban (2009. évi november 24-i törvény) és még több országban. Ellenkezőleg, ezt a jogterületet a normák rendkívüli sokfélesége jellemzi, amelyek még ezen kívül különböző jogszabályi hierarchiaszinteken helyezkednek el. Mindenekelőtt közvetlenül alkalmazandóak a nemzetközi normák, azután a Szövetségi Alkotmány és a kantonok alkotmányai. 2007-ben keret-rendeleteket vezettek be a Btk-ban, amelyek Svájc egész területére érvényesek, és amelyek érvényre juttatása a kantonok illetékességébe tartozik, kanton-szintű törvényeik révén. A kantonok nagyon különböző törvényeket alkottak; így egyes kantonok egyetlen, teljes körű törvénnyel rendelkeznek (például Neuchâtel kanton), amíg más kantonok a végrehajtásra vonatkozó specifikus kérdéseket szabályozó normatív aktusok (például a Fribourg kanton) csomagját bocsátották ki, stb. A kantonok ezen túlmenően három kantonközi konkordátumba csoportosultak a büntetések végrehajtásáról, amelyek ajánlásokat bocsátottak ki a végrehajtás specifikus kérdéseiről. A Btk. 48. a. cikke szerint az Államszövetség ezeket a kantonközi megállapodásokat általánosan kötelező erővel ruházhatja fel; a konkordátumok által kibocsátott ajánlások kötelező ereje azonban továbbra is vitatható, amennyiben az érintett kantonok nem integrálják azokat törvényeikbe. A hierarchia alján helyezkednek el végül a büntetés-végrehajtási intézetek szabályzatai olyan normákat tartalmazva, amelyek különösen a fogva tartás tárgyi feltételeiről szólnak (például szálláshely, étkezés, életrend, napirend stb.).

Érdekesség, hogy a svájci büntetőeljárás törvénykönyv 236. §-a lehetővé teszi az eljáró hatóság számára, hogy a terhelt egyetértésével elrendelje a büntetés előrehozott végrehajtását. Másképpen fogalmazva, bizonyos körülmények között, a nyomozás alatt szabadságától megfosztott terhelt számára engedélyezhető, hogy megkezdje büntetése végrehajtását, mielőtt azt még kiszabnák.

A szabadságvesztés büntetés végrehajtásának célja az elítélt reintegrálása, mint nálunk is, amelyet a bezárástól, a szabadság felé vezető progresszív rezsimmel kívánnak elérni (Btk. 75. § (1) bekezdése). A szabadságvesztés büntetés kiszabása után ez a rezsim vagy legfeljebb egy hétig tartó, megszakítás nélküli, zárkában történő elkülönítési szakasszal, vagy pedig közvetlenül az úgynevezett rendes, vagy szokásos végrehajtással kezdődik. Ezt a végrehajtást akkor rendelik el, ha semmiféle más végrehajtási módozat – így például fél-fogva tartás vagy külön nappalok szerinti végrehajtás – nem jöhet szóba, és ez azt jelenti, hogy a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézetben dolgozik, és ott tölti szabadideje és pihenése óráit, amint a svájci Btk. 77. §-a tartalmazza. A többi fogvatartottól való, megszakítás nélküli elkülönítési fázis célja a büntetés végrehajtása megkezdésének előkészítése. Nálunk ilyen elkülönítés nincs, de már 8 napon belül a kockázatkezelési rendszer bevezetése óta a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt az elítélt meghallgatása után a rezsimbe sorolásáról és a reintegrációs programokon részvételéről. Svájcban a rendes, vagy szokásos végrehajtás során a fogvatartott bizonyos feltételek mellett eltávozásokban részesülhet. Ilyen nálunk is működik. Svájcban viszont a büntetés felének végrehajtása után külső munkavégzési (a korábban „fél-szabadságnak” nevezett) fázis következik, amelyet azután külső elszállásolás követhet. A két utolsó szakaszban a fogvatartott széles körben részesülhet időleges eltávozásban. Végül a büntetés kétharmadának letöltése után lehetséges a feltételes szabadon bocsátás (Btk. 86. §), amit nálunk is főszabályként szabályozott a határozott tartamú szabadságvesztés büntetéseknél, a visszaesőt kivéve, akinél ez a lehetőség háromnegyed rész letöltése esetén nyílik meg. Svájcban azoknak, akik nem rendelkeznek érvényes tartózkodási engedéllyel, vagy akik kívül esnek a szociális ellátás szövetén, a végrehajtási rezsim megnyitása számukra igen gyakran csak kivételes, pedig az egyenlő bánásmód alapelve minden fogvatartottra vonatkozik. A szabadságvesztés büntetések végrehajtása elvben úgynevezett nyitott intézetben történik. A „nyitott” melléknév a büntetés-végrehajtási intézet alacsony biztonsági fokozatát jelöli. Ha azonban a fogvatartott bűnismétlés – vagy szökés – veszélyt mutat, úgynevezett zárt intézetbe kell elhelyezni (Btk. 76. §). Az érvényes tartózkodási engedéllyel, állandó lakóhellyel Svájcban nem rendelkezők eleve a legmagasabb szintű szökési veszélyt jelentenek, amit azért esetről esetre meg kell vizsgálni.

Svájcban a szabadságvesztés büntetés végrehajtási módozatai a rendes végrehajtás, a külső munkavégzés, a külső elszállásolás és munkavégzés, a fél-fogva tartás, a különválasztott nappalok végrehajtása, az egyéni zárkás elhelyezési; külön határozat tárgyát képezik az elítélés után, és a büntetés-végrehajtási hatóság rendeli el a büntetés végrehajtásának felfüggesztése kivételével, amelyet az ítélkező leíró mond ki az elmarasztaló ítéletben. A teljes vagy részleges felfüggesztés (Btk. 42-43. §) Svájcban végrehajtási módozatot jelent. Ezek a végrehajtási módozatok bármely szabadságvesztésre vonatkoznak, néhány módozat – például a fél-fogvatartás és a különválasztott nappalok kivételével – kifejezetten a rövid tartamú büntetések számára vannak fenntartva.

A büntetés-végrehajtási intézet minden egyes fogvatartottal végrehajtási tervet dolgoz ki, amely a végrehajtás során rugalmas és adaptálható eszközt képez a

létező legjobb egyéniesítés lehetővé tétele végett. A végrehajtás gyakorlati megtervezését is jelenti, minden fogvatartottra kötelező (Btk. 75. § (3) bekezdés) és elvben az ő tevékeny együttműködését követeli meg. Kiterjed a biztosított segítségnyújtásra, a munkáltatás és képezés lehetőségeire, a külvilággal való kapcsolatokra, a szabadítás előkészítésére, a büntetés-végrehajtás különféle módozatainak időpontjaira, így tartalmazza többek között a szabadságokat, a nyitott intézetbe történő átmenetet is.

Az egyes büntetés-végrehajtási módozatok közül néhányról – sajátos jellege miatt – érdemes külön is említést tenni. A „külső munkavégzés” – a régi Btk-ban fél-szabadságnak nevezték – esetén a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézeten kívül dolgozik; szabadideje és pihenése óráit az intézetben tölti. A progresszív végrehajtási rezsím egyik szakaszaként az általános rezsím fogva tartási periódusának folytatása. Lehet kereső vagy fizetés nélküli tevékenység, a zárt intézeten kívüli képzés, házi munkák, gyermekek felügyelete. Adott esetben a fogvatartott külső munkáltatónál vállal munkát, elvben munkaszerződés alapján. A szövetségi szintű jog három minimális feltételt határoz meg az elrendeléshez:

- a fogvatartott büntetése egy részét már letöltötte, általában a felét,
- nem áll fenn szökésveszély, vagy újabb bűncselekmények elkövetésének kockázata,
- és a „külső munkavégzésre” történő áttérésre elvben nyitott intézetben, vagy zárt intézet nyitott körletében való megfelelő időtartam után kerül rá sor.

A gyakorlatban ritka, hogy az elítélt büntetése felének letöltése előtt ebbe a rezsímbe kerül. A szabadon bocsátások mintegy 3-4%-a történik ebből a rezsimből.

A „külső munkavégzés és elszállásolás” rezsímjében az elítélt a büntetés-végrehajtási intézeten kívül van elszállásolva és végez munkát, de továbbra is a végrehajtó hatóság felügyelete alatt marad. Ez a büntetés-végrehajtási módozat elvben a „külső munkáltatási módozat” folytatása, mert a szövetségi jog az elrendeléséhez kötelező minimális feltételként előírja, hogy az elítélt már a „külső munkavégzésben” elégedettséget ért el. A progresszivitás abban jut kifejezésre, hogy amennyiben a feltételek teljesülnek, a rendes fogva tartási rezsímbe helyezett elítélt a végrehajtást „külső munkáltatási” rezsímben, azután pedig „külső munkáltatási és elszállásolási” rezsímben folytatja. A gyakorlatban azonban megtörténik ennek a kétféle külső munkáltatásnak a felcserélése is speciális megelőzési indokkal.

A kantonok bevezették az „elektronikus felügyeletet” is, amelyet bizonyos esetekben a „külső munkáltatást és elszállásolást” megelőző szakaszként alkalmaznak. Ezt a Szövetségi Tanács által kibocsátott külön engedély alapján tehetik, mivel a büntetések végrehajtásának körében még törvényi rendelkezés nincs rá. A Büntető-eljárási Törvénykönyv lehetővé teszi vizsgálati fogságot kiváltó intézkedésként olyan műszaki felszerelések alkalmazását, amelyek a felügyelet alatt álló személyre rögzíthetők. A büntetőeljárás keretében történő alkalmazáshoz ez a jogalap.

A büntetés végrehajtása során a Szövetségi Tanács külön engedélye határozza meg az elektronikus felügyelet alkalmazási területét; a kísérleti projektben

résztevő kantonok azonban szabadok megszorítóbb szabályok kibocsátásában a saját kantonjuk területén. Az elektronikus felügyelet akár 20 naptól egy évig terjedő rövid szabadságvesztés büntetések végrehajtása során, akár pedig hosszú szabadságvesztés büntetések keretében alkalmazható „külső munkáltatás” végén vagy helyett, közvetlenül a feltételes szabadon bocsátás előtt, 1 hónaptól 1 évig terjedő időtartamban. Használatához az elítélt kifejezett hozzájárulása szükséges. A leggyakrabban alkalmazott forma a rövid idejű szabadságvesztés büntetések végrehajtásaként a deszocializáló hatás megelőzése, kereső tevékenységének folytatása érdekében is, de a hosszú idejű büntetések progresszív végrehajtásának egyik fázisaként is felvetették.

A rövid idejű szabadságvesztés büntetéseket „fél-fogva tartás”, vagy „elkülönített nappalok” formájában hajtják végre. Ebbe a két módozatba nem kerülhet az elítélt, ha például a szökés vagy bűnisméltés kockázatát mutatja, ilyen esetben a rendes rezsimben kell a büntetését letöltenie.

A „fél-fogvatartásban” 6 hónap és 1 év közötti szabadságvesztés büntetéseket, valamint a 6 hónapnál rövidebbeket, továbbá a 6 hónapnál kevesebb büntetés-egyenlegeket az ítélelhozatalt megelőzően elszervedett fogva tartás beszámítása után fél-szabadság formában hajtják végre. A „fél-fogva tartást” tehát az elítélés teljes időtartamára rendelik el a „külső munkáltatással”, vagy a „külső munkáltatással és elszállásolással” szemben, amelyek a progresszív büntetés-végrehajtási rezsimek szakaszai. A fél-fogva tartásban az elítélt tovább dolgozik akár az eddigi munkahelyén, vagy oktatásban vesz részt a büntetés-végrehajtási intézetben kívül, szabadidejének és pihenésének óráit az intézetben tölti (Btk. 77. b.) §). E büntetési nemnek a csökkentését eredményezte a közérdekű munkavégzés és az elektronikus felügyelet bevezetése, valamint a rövid tartamú szabadságvesztés büntetésekkel való felhagyás, amelyet a büntető törvénykönyv általános részének felülvizsgálata eredményezett. Ennek előtte ugyanis a rövid idejű szabadságvesztés büntetéseket gyakran fél-fogva tartási formában hajtották végre, jelenleg az ítélező bíró azok helyett már inkább pénzbüntetést szab ki.

„Végrehajtás elkülönített nappalok” rezsimben írja elő a végrehajtást a szövetségi szintű törvény a 4 hétig terjedő szabadságvesztés büntetésekre külön nappalok (journées séparées) formában. A büntetést ilyenkor több fogva tartási időszakra bontják, amelyeket pihenőnapokon vagy az elítélt szabadsága alatt hajtanak végre (Btk. 79. § (2) bekezdése). Az elítéltnak ezt kifejezetten kérelmeznie kell a büntetés-végrehajtási lajstromba-vétel elrendelésének kézhezvételekor. Célja a fél-fogva tartási formához hasonlóan az elítélt foglalkoztatási integrációjának megóvása. Az alkalmazása éves átlagban száznál kevesebb, akkor kerül rá sor, amikor a fél-fogva tartás gyakorlati problémákat okozna. A svájci börtönnépesség öregedéséről és az intézmények e helyzetnek megfelelő felkészülésének hiányáról is hallani, hogy a fogva tartottak e sajátos kategóriájának különleges igényeit kielégítsék.

E végrehajtási módozatok mellett Svájcban is létezik – mint mindenhol – a progresszív szabadságvesztés büntetés utolsó szakasza, a feltételes szabadon bocsátás, amelynek a rendes fogva tartási rezsimben van jelentősége. A következő feltételek együttes fennállása esetén rendelik el (Btk. 86. § (1) bekezdése):

- az elítélt büntetésének kétharmadát kitöltötte (mint Magyarországon is), de legalább 3 hónapot, életfogytig tartó elítélés esetén legalább 15 évet; kivételesen a törvény a büntetés felénél is előír feltételes szabadon bocsátást az elítélt személyéhez köthető okok miatt;
- az elítéltnak a büntetés végrehajtása alatt tanúsított magatartása nem áll szemben a végrehajtással;
- nem kell tartani attól, hogy az elítélt újabb bűncselekményeket követ el.

A végrehajtó hatóság az intézet jelentése, az elítélt meghallgatása alapján hozza meg döntését. Egyes kantonok szerint a Tanácsadó Bizottság előzetes véleményadóként közreműködik a döntés meghozatalában. A feltételes szabadság tartama egyenlő a büntetés hátralévő részével, de legalább 1 év és legfeljebb 5 év. A pártfogó segítséget nyújt, vagy akár magatartási szabályokat rendel el (Btk. 87. §). Ha a feltételes szabadság tartama sikeres, a szabadulás végérvényes.

A reintegrációs célkitűzés jegyében a szövetségi jog tartalmazza, hogy a terhelt megfelelő hosszúságú szabadságban részesülhessen a külvilággal való kapcsolata megtartásához, a szabadulásra való felkészüléséhez, amennyiben magatartása a büntetés végrehajtása alatt nem ellentétes ezzel, és nem áll fenn szökésének veszélye, vagy újabb bűncselekmények elkövetésének kockázata (Btk. 84. § (6) bekezdés, Btk. 75. § és 76. a) §). A szabadságok részletes szabályait kanton-szintű törvények, és a kantonok közötti konkordátumok tartalmazzák. Például a latin kantonokban érvényes rendelet szerint a szabadságok a szankció végrehajtási tervében vannak előírva. A büntetés-végrehajtási intézet igazgatósága előzetesen értesítést küld minden szabadságról hozott határozatról, az eltávozásról szóló végső határozat meghozatala a kantonszintű végrehajtási hatóság hatáskörébe tartozik. Az első szabadság legkorábban ugyanabban a büntetés-végrehajtási intézetben való 2 hónap tartózkodás után kérhető a büntetés legalább egyharmadának letöltését követően, a fogva tartott kéthavonta kérhet szabadságot, amelynek időtartama és ütemezése progresszíve emelkedik. A külső munkáltatás, fél-szabadság, vagy különválasztott nappalok formában szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek széles körben jutnak szabadsághoz.

A büntetés-végrehajtási hatóságokat – Svájc francia nyelvű területén – az elektronikus nyomkövető bevezetése foglalkoztatja biztonsági intézkedésként az eltávozások és szabadságok érvényesítése során. Fogva tartottak alapvető jogait korlátozó intézkedésről lévén szó, a kantonoknak, amelyek ezt a biztonsági intézkedést használni kívánják, előzetesen törvényeket kell alkotniuk.

Svájcban az elítéltek reintegrációját, reszocializálását szolgálja a végrehajtási módozatok figyelemreméltó skálája, kísérletet téve arra, hogy javuljon képességük a bűncselekmény elkövetése nélküli életre. A cél a legmegfelelőbbnek gondolt, az adott civilizációs szinthez igazodó (széles értelemben vett) büntetőjogi és ehhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási jogi, más jogi és nem jogi eszközökkel a legoptimálisabb eredményt elérni a bűnözés ellen, az eszközöket a leghatékonyabban alkalmazni.³ A törvény által elméletben biztosított lehetőségek és a büntetés-végrehajtási hatóságok számára konkrétan rendelkezésre álló

³ Vö.: FARKAS Ákos: *A falra akasztott nádपालca – avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*. Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 51.

lehetőségek közötti, még ebben a gazdag országban is érezhető különbség visszatérő problémakörrel árulkodik, vagyis arról, hogy elégséges pénzforrásokat kell biztosítani a minőségi és mennyiségi kínálatához. A büntetések végrehajtását szabályozó normákat szaporodásukra és módosulásaikra figyelemmel megfontolandó lenne egy törvénybe gyűjteni a büntetések végrehajtása jogának jobb áttekinthetősége érdekében, ami elősegítené érvényesítésük egységesítését.

Egy Európában egyedülálló, az Európai Unió országai által körülvett, de kívülállóan mindig semleges ország kivételes büntetés-végrehajtási jogáról szóló soraimmal köszöntöm dr. Farkas Ákos professzor urat, a bűnügyi tudományok Magyarországon és a világon is kivételes tehetségű, elismert, tisztelt szaktekintélyét, aki az országos tudományos, jogfejlesztő, szakmai programokban tetterősen vesz részt, sok tisztsége mellett tagja az Országos Kriminológiai Intézet Tudományos Tanácsának is. Isten éltesse sokáig!
